

Dyskurs
w aspekcie
porównawczym

PRACE
NAUKOWE

UNIWERSYTETU
ŚLĄSKIEGO
W KATOWICACH

NR 3466

Dyskurs w aspekcie porównawczym

pod redakcją
Andrzeja Charciarka i Anny Zych

Redaktor serii: Językoznawstwo Słowiańskie
Henryk Fontański

Recenzent:
Maria Wojtak

Spis treści

Słowo wstępne <i>Anna Zych, Andrzej Charciarek</i>	7
Виды дискурсов и языковая картина мира <i>Наталья Корина</i>	9
Grzeczność w czasach pokolenia Z. Dlaczego tradycyjna polska grzeczność jest w regresie? <i>Małgorzata Kita, Ewa Piłat</i>	30
Repliki aktów grzeczności jako przejaw niekompetencji komunikacyjnej lub świadomej strategii konwersacyjnej <i>Małgorzata Marcjanik</i>	62
Zwroty etykietałne jako element strategii konwersacyjnej w polskim i rosyjskim dyskursie parlamentarnym <i>Andrzej Charciarek, Anna Zych</i>	82
Языковые средства выражения отрицательной оценки в российском оппозиционном политическом дискурсе <i>Эва Капела</i>	114
Dyskurs urzędowy we współczesnej polskiej przestrzeni publicznej <i>Ewa Malinowska</i>	134
Культурные стандарты в деловом дискурсе (сопоставительный аспект) <i>Зоя Новоженова</i>	150

Христианский дискурс в пространстве гуманитарного познания <i>Анна Петрикова</i>	169
Dyskurs telewizyjny w czasowym ujęciu kontrastycznym <i>Iwona Loewe</i>	193
Dwuadresowość filmu animowanego dla dzieci <i>Jaśmina Puchała</i>	213
Обещания и клятвы в российском интернет-пространстве <i>Оксана Мальса</i>	230

Słowo wstępne

Istnieje wiele publikacji poświęconych problemom dyskursu. Ich autorzy starają się odpowiedzieć na pytanie, czym jest dyskurs, w jakich relacjach pozostaje w odniesieniu do stylów funkcjonalnych i tekstu, stworzyć typologię dyskursów i opisać ich odmiany. Niemniej jednak termin dyskurs nadal nie doczekał się jednoznacznej definicji, a jego pole znaczeniowe pozostaje niedookreślone i rozmyte (por. przykładowe konteksty, w których się pojawia: dyskurs publiczny, medialny, polityczny, prawniczy, kulinarny, urzędowy, reklamowy, humorystyczny, dyskurs tożsamości etnicznej, miejski, feministyczny, modowy, turystyczny, promocyjny, totalitarny, grup wyznaniowych, terapeutyczny, epistolarny, krytyczny, młodzieżowy, postkryzysowy). O dyskursie można więc mówić w odniesieniu do stylu indywidualnego, wypowiedzi połączonych wspólną tematyką, przynależnością instytucjonalną, przynależnością do określonej formacji kulturowej, czy też gatunkiem tekstu (por. Witosz 2009: 38). Autorzy są zgodni, że dyskurs jest zdarzeniem komunikacyjnym, „rodzajem interakcji społecznej dokonującej się przy udziale języka” (Grabias 1997: 264), tekstem zanurzonym w szeroko rozumiany kontekst społeczny i kulturowy. Według badaczy jest to złożony układ komunikacyjny, służący interakcji i realizowaniu założonych celów. Jego kształt zależy od relacji między uczestnikami dyskursu, ich predyspozycji mentalnych i psychicznych, celów komunikacji, systemu wartości i przekonań, czasu i miejsca, poruszanej tematyki oraz konwencji gatunkowych. Uwzględnienie wskazanych tu zjawisk kulturowych, psychofizycznych, społecznych oraz języka – „jako systemu semiotycznego, rządzącego się własnymi prawami” – pozwala na wyłonienie kategorii dyskursu oraz jego odmian.

Zadaniem niniejszej monografii nie jest sformułowanie jednej obowiązującej definicji tego terminu, lecz analiza i opis różnych odmian dyskursu zarówno w planie jednego języka, jak i w aspekcie konfrontatywnym. Autorzy poszczególnych opracowań zwracają uwagę na historyczną i kulturową zmienność interakcji werbalnych, a tym samym na dynamiczny charakter kategorii dyskursu. Przemiany społeczno-polityczne i kulturowe, rozwój nowych mediów itp. wpływają na odmienne od dotychczasowego postrzeganie świata, zmiany obyczajowe i mentalne członków społeczeństw, kształtowanie się nowego świata wartości, przewartościowania w obowiązujących dotychczas modelach zachowań. Efektem tych modyfikacji są zmiany językowe, wpływające na kształt naszych wypowiedzi, ewolucję gatunków tradycyjnie uznawanych za reprezentatywne dla określonych stylów funkcjonalnych oraz pojawienie się gatunków nowych. Dużą rolę w tym procesie odgrywają nowe środki przekazu medialnego (w tym telefonia komórkowa i internet), które umożliwiają wzajemne, zwrotne komunikowanie (interakcję) i różnorodną aktywność.

W centrum uwagi autorów poszczególnych rozdziałów niniejszej monografii znalazły się z jednej strony problemy związane z opisem różnych odmian dyskursu, wyłonieniem ich cech dyferencjalnych, relacji między kategorią dyskursu i językowym obrazem świata, z drugiej zaś zagadnienia dotyczące zmian strukturalno-językowych, dających się zaobserwować w obrębie tradycyjnych gatunków, a także opis gatunków nowych, kształtujących się pod wpływem interaktywnych mediów. W artykułach omawiane są także zmiany w dotychczasowych modelach zachowań językowych, przede wszystkim w funkcjonowaniu form adresatywnych i grzecznościowych, będące efektem przemian społeczno-politycznych i kulturowych.

Monografia skierowana jest do wszystkich zainteresowanych problematyką dyskursu, metodologią jego opisu oraz relacji dyskursu do takich kategorii, jak styl, tekst, językowy obraz świata.

Literatura

- GRABIAS S., 1997: *Język w zachowaniach społecznych*. Lublin.
WITOSZ B., 2009: *Dyskurs i stylistyka*. Katowice.

Redaktorzy
Dzmitry Kliabanau, Michał Noszczyk

Projektant okładki
Piotr Paczuski

Korektor
Gabriela Wilk

Projekt typograficzny i łamanie
Hanna Olsza

Copyright © 2016 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-806-4
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-8012-807-1
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawnictwo.us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 15,5. Ark. wyd. 13,0. Papier offset. III kl., 90 g.
Cena 20 zł + VAT

Druk i oprawa:
„TOTEM.COM.PL. Sp. z o.o.” Sp. K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław